

**ACORD 94/2019, de 16 d'octubre, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

**Sobre l'anàlisi del tractament informatiu d'una agressió masclista a Aranjuez al
programa *Espejo Público*, d'Antena 3 TV, emès el 10 de juny de 2019**

Fets

1r. El 10 de juny d'enguany el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) va rebre una queixa (Q_31) sobre el tractament informatiu d'un cas de violència masclista, en el decurs d'una connexió del programa *Espejo Público* d'Antena 3 TV, el 10 de juny de 2019.

La persona que presenta la queixa manifesta, en síntesi, que una reportera “[...] estava entrevistant en directe a una veïna de la víctima, quan de sobte apareix un home totalment destrossat anímicament, plorant i cridant de pena, acompanyat per dues persones més. La càmera gira el pla per enfocar-ho. [...]. Al cap de 20 segons es gira de nou la càmera per enfocar al marit de la víctima: estava abraçant als seus 2 fills, totalment destrossats. Possiblement els estava dient que la seva mare havia mort. Les cares dels nens es podien veure perfectament, sense pixelar, durant varis segons [...]”.

En aquest sentit, continua assenyalant que els fets mostren “[...] una falta de dignitat i d'ètica per part dels periodistes que estaven cobrint la notícia. [...] Considero que el que es va veure ahir [10 de juny de 2019] és una falta molt greu a la dignitat humana, sobretot pels menors que han viscut una tragèdia immensa [...]”.

2n. L'Àrea de Continguts del CAC va elaborar l'Informe 23/2019, de 16 de setembre, a l'efecte d'analitzar l'existència o no d'elements que poguessin possibilitar la identificació de menors d'edat en el context d'un fet delictiu en què apareixen com a víctimes.

3r. L'informe descriu el programa *Espejo Público* com “[...] un programa magazín matinal centrat en l'actualitat que presenta Susanna Griso, acompanyada de tres col·laboradors: Albert Castillón, Alfonso Egea i Nacho Abad [...]”. En concret, en relació amb la descripció de la peça que és objecte d'anàlisi, assenyalava el següent:

- “[...] els continguts objecte de la queixa corresponen a una connexió en directe del programa, arran d'una agressió masclista a Aranjuez, que es realitza el 10 de juny de 2019, emesos entre les 11:05 i les 11:21 hores. [...]”

- “[...] El programa dedica 15 minuts i 37 segons a tractar sobre aquests fets des de plató, amb una taula de col·laboradors del programa, i des del terreny, mitjançant una connexió en directe amb la periodista Esther Alonso des d'on van tenir lloc els fets.

En la taula esmentada hi participen els col·laboradors habituals Alfonso Egea, Nacho Abad i Luís Rendueles i la conductora Susanna Griso [...]”.

Fonaments de dret

Primer. La protecció jurídica del menor

Pel que fa als principis rectors de la política social i econòmica –capítol tercer, secció segona del títol I– de la Constitució espanyola (CE), l'apartat 4 de l'article 39 estableix que “Els infants gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllen pels seus drets”. Així, doncs, la CE efectua un reconeixement exprés dels textos internacionals en matèria de drets dels menors d'edat.¹

El desenvolupament concret de la protecció del menor s'ha dut a terme mitjançant la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil (LOPJM) que, en la seva exposició de motius, estableix que “[...] con el fin de reforzar los mecanismos de garantía previstos en la Ley Orgánica 1/1982, de 5 de mayo, de Protección Civil del Derecho al Honor, a la Intimidad Personal y Familiar y a la Propia Imagen, se prohíbe la difusión de datos o imágenes referidos a menores de edad en los medios de comunicación cuando sea contrario a su interés, incluso cuando conste el consentimiento del menor [...]”.

Recull, com a principi general, la primacia de l'interès superior dels menors sobre qualsevol altre interès legítim que pugui concórrer (article 2) i configura aquest interès com un dels principis d'actuació dels poders públics (lletra a de l'apartat 2 de l'article 11). En aquest sentit, cal tenir present que la Llei orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència, als efectes d'establir uns criteris generals que reforcin el dret del menor per tal que el seu *interès superior* sigui prioritari, introdueix quatre nous apartats a l'article 2 de la LOPJM. Com assenyala en el seu preàmbul, “[...] si una disposición jurídica puede ser interpretada en más de una forma se debe optar por la interpretación que mejor responda a los intereses del menor [...]” a l'objecte “[...] de asegurar el respeto completo y efectivo de todos los derechos del menor, así como su desarrollo integral [...]”.

La llei preveu, així, com a intromissió il·legítima en l'esfera de protecció del menor, “[...] cualquier utilización de su imagen o su nombre en los medios de comunicación que pueda implicar menoscabo de su honra o reputación, o que sea contraria a sus intereses incluso si consta el consentimiento del menor o de sus representantes legales” (apartat 3 de l'article 4). Aquesta limitació, obeeix, com ja va assenyalar la Instrucció 2/2006, de 15 de març, sobre el fiscal i la protecció del dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge dels menors, a la finalitat de: 1) reforçar la seva protecció i evitar el perjudici de la difusió d'informacions per part dels mitjans de comunicació (com ara la identificació pel nom i cognoms; la captació de la imatge o veu; o altres dades que, indirectament, en puguin facilitar la identificació) respecte d'esdeveniments que li siguin potencialment perjudicials o puguin influir negativament en el seu desenvolupament; i 2) evitar la difusió de dades

¹ Per tots, els següents: Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 de desembre de 1966 (article 24); Conveni Europeu de 4 de novembre del 1950 per a la Protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals (article 6); Regles mínimes de les Nacions Unides per a l'administració de justícia de menors de 29 novembre 1985 - Regles de Beijing - (article 8); Convenció sobre els Drets de l'Infant, adoptada per les Nacions Unides de 20 de novembre de 1989 (articles 3 i 40); Carta Europea dels Drets de l'Infant de 21 de setembre de 1992 (punt 2 de la part dispositiva); Resolució del Parlament Europeu A3-0172/92, sobre la Carta Europea dels Drets de l'Infant, de 8 de juliol de 1992 (punt 8.43); Observació general núm. 14, de 29 de maig de 2013, del Comitè de Nacions Unides, sobre el dret de l'infant que el seu interès superior sigui una consideració primordial.

col·laterals (identificació de la seva família pròxima, imatges del domicili etc.) que siguin aptes per a facilitar la seva identificació referents a fets investigats o sentenciats.

La jurisprudència és coincident a l'hora d'atorgar la màxima protecció als drets de la personalitat quan hi ha menors implicats en el succés. Per totes, és significativa la STS d'11 de juny de 2012 quan afirma que "[...] en los supuestos en los que están implicados menores de edad, la doctrina constitucional ha otorgado un ámbito de superprotección que obliga a ser sumamente cautelosos en cuanto a la información que de los mismos se suministra, aunque ésta tenga interés público [...]", i recorda que "[...] el Tribunal Constitucional ha señalado que el legítimo interés de un menor de que no se divulguen datos relativos a su vida familiar o personal parece imponer un límite infranqueable tanto a la libertad de expresión como al derecho fundamental a comunicar libremente información veraz, sin que la supuesta veracidad de lo revelado exonere al medio de comunicación de responsabilidad por la intromisión en la vida privada de los menores [...]". Tant és així, que aquest caràcter de *superprotecció* és prevalent "[...] aunque la noticia merezca el calificativo de información neutral". STC de 15 de juliol de 1999 i STS de 9 de juliol de 2009, entre d'altres.

Segon. Eventual identificació de dos germans menors d'edat en el context d'un fet delictiu en què apareixen com a víctimes

En atenció als elements relacionats amb la identitat de dos germans menors d'edats, l'informe 23/2019, de l'Àrea de Continguts del CAC assenyala que: "[...] el programa emet dues seqüències amb imatges del marit d'una de les víctimes i dels seus fills. Concretament:

a) De 11:07:58 h a 11:08:12 h:

- Simultàniament a l'entrevista, les càmeres capten l'arribada del marit al lloc dels fets abraçat a una altra persona i plorant. La càmera segueix aquestes dues persones fins que desapareixen del pla.
- La persona entrevistada identifica el marit de la víctima de la manera següent:
[...]: "¡Ay madre mía que éste es el marido! ¡No le enchuféis, no le enchuféis, por Dios, no le enchuféis!
[...]: "Es el marido de la fallecida [...] Es el marido de [...]. Ay, no le enchuféis por Dios"
- El programa no aplica cap sistema d'ocultació de la identitat del marit de la víctima.

b) De 11:10:41 h a 11:11:12 h:

- Simultàniament a l'entrevista, la càmera enfoca el marit de la víctima i els dos fills abraçant-se entre ells i amb altres familiars. Aquesta imatge es mostra primer en pantalla dividida, sobre la qual s'aplica *zoom in* i *zoom out*, però després passa a pantalla completa.
- El programa no aplica cap sistema d'ocultació d'identitat dels rostres que apareixen en pantalla.
- La sobreimpressió identifica les persones de la imatge de la manera següent:
"ÚLTIMA HORA. TIROTEO MORTAL EN ARANJUEZ. El marido de la mujer asesinada llega al lugar del tiroteo".

Així doncs, tant el marit com els fills menors d'edat de la víctima podrien ser identificables.

En el cas dels fills menors d'edat, el programa aporta dades i en mostra imatges que els podrien identificar, en el context d'uns fets delictius en què apareixen com a víctimes [...].

En el marc de la normativa sobre la comunicació audiovisual, l'apartat 1 de l'article 7 de la Llei 7/2010, de 31 de març, general de la comunicació audiovisual (LGCA), determina que " [...] En todo caso, está prohibida la difusión del nombre, la imagen u otros datos que permitan la identificación de los menores en el contexto de hechos delictivos o emisiones que discutan su tutela o filiación. [...]"

Aquest precepte de la LGCA amplia i reforça en l'àmbit dels mitjans de comunicació el cercle de protecció del menor. Prohibeix, en tot cas, la difusió de dades que permetin la identificació de menors en el "context" de fets delictius o relatives a la seva filiació. Es completen així, els il·lícits "d'intromissió il·legítima" en el dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge del menor en què la utilització de la seva imatge pugui implicar un "menysteniment" de la seva honra o reputació, o sigui contrària als seus "interessos", en els termes de l'article 4 de la LOPJM.

En aquest sentit, és clara la prohibició que afecta els prestadors de serveis de comunicació audiovisual de no difondre el nom, la imatge o altres dades que permetin la identificació dels menors, en el context de fets delictius.

D'acord amb el que conclou l'informe de l'Àrea de Continguts del CAC "[...] el programa aporta dades i en mostra imatges que els podrien identificar, en el context d'uns fets delictius en què apareixen com a víctimes", per la qual cosa estem davant d'elements susceptibles d'identificació directa dels fills menors d'edat, fet que, d'acord amb el que determina l'apartat 4 de l'article 57 de la LGCA, es podria considerar com una infracció molt greu en matèria de comunicació audiovisual.

Atès que es tracta d'un mitjà de comunicació d'àmbit estatal, les emissions del qual es difonen a Catalunya, però no resten subjectes a l'autoritat del CAC, d'acord amb el que estableix la lletra *n* de l'article 10 de la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, correspon al CAC instar la Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia per tal que adopti, si escau, les mesures oportunes.

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per 4 vots a favor i 1 abstenció, el següent

ACORD

1. Constatar que en l'espai informatiu del programa d'Antena 3 TV *Espejo Público* emès el 10 de juny, del prestador de serveis de comunicació audiovisual Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, SA, s'aporten dades i es mostren imatges que podrien possibilitar la identificació de menors d'edat en el context d'uns fets delictius en què apareixen com a víctimes.
2. Trametre aquest Acord i l'Informe 23/2019, de 16 de setembre, de l'Àrea de Continguts del Consell de l'Audiovisual de Catalunya a la Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia per tal que adopti, si escau, les mesures oportunes.

Barcelona, 16 d'octubre de 2019

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari